



*Бикова О.Ю.,  
здобувач Одеського національного  
університету імені І.І. Мечникова*

## УМОВИ, ЯКІ ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ УКЛАДЕННЮ ШЛЮБУ

Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану. Держава за допомогою закону санкціонує, регулює і контролює шлюбні відносини, внаслідок чого укладення шлюбу завжди пов'язане з певними правами і обов'язками осіб, які бажають укласти шлюб, з їх правовою і моральною відповідальністю як один перед одним, так і перед державою. Якщо шлюб не відповідає основним вимогам певного суспільства, не враховує дію певних юридичних законів, ігнорує моральні правила і приписи людського співжиття, то він або не може бути укладеним, або повинен бути розірваним у встановленому законом порядку.

Проблемам сімейного права в науковій літературі приділяється певна увага. Так, серед вітчизняних науковців тут слід назвати роботи Я.М. Шевченко, І.В. Жилінкової, Ю.С. Червоного, О.В. Дзери, І.В. Дзери, В.С. Гопанчука, М.М. Сібільова, З.В. Ромовської, О.С. Захарової, О.А. Явор та ін. Проте проблемам укладення та розірвання шлюбу, умовам, які перешкоджають укладенню шлюбу, останнім часом уваги майже не приділялося. Однак з введенням в дію 1 січня 2004 року Сімейного кодексу України (СК України), регулювання відносин в сфері сімейного права набуває нових рис і потребує прискіпливого аналізу й осмислення, визначення основних проблем, які можуть виникнути при застосуванні норм СК України на практиці, та вироблення пропозицій щодо їх удосконалення, що й є метою цієї статті. При дослідженні проблем сімейного права, на нашу думку, необхідно враховувати позитивний досвід зарубіжних країн як зі сталим, випробуваним часом законодавством (Франції, Германії), так і з законодавством країн колишнього СРСР (Російської Федерації, Республіки Казахстан, Грузії, Латвійської Республіки), а також досвід вітчизняного законодавства та науки сімейного права.

Укладення шлюбу передбачає наявність або відсутність певних умов. Умови укладення шлюбу звичайно поділяють на позитивні та негативні, розуміючи під першими обставини, існування яких передбачається для укладення шлюбу, а під другими – обставини, відсутність яких робить можливим його укладення<sup>1</sup>.

Перешкодами для укладення шлюбу є обставини, за наявності яких його реєстрація не допускається.

Новий кодифікований акт – Сімейний кодекс України прямо не встановлює переліку обставин, які є перешкодою для укладення шлюбу, на відміну від КпШС України, хоча в ст. 29 СК України говориться про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу. Однак з аналізу ст. ст. 22, 24-26 СК України, порушення яких є підставою для визнання шлюбу недійсним, можна зробити висновок, що саме їх положення слід вважати перешкодами до реєстрації шлюбу.

Перешкодами до укладення шлюбу відповідно до ст. 17 КпШС України є: перебування хоча б однієї з осіб в іншому шлюбі; наявність спорідненості між особами (не допускається укладення шлюбу між родичами по прямій висхідній і низхідній лінії, між повнорідними і неповнорідними братами й сестрами, а також між усиновителями і усиновленими); визнання хоча б однієї з осіб судом недієздатною внаслідок душевної хвороби або недоумства.

<sup>1</sup> Мейер Д.И. Русское гражданское право (в 2 ч.). По исправленному и дополненному 8-му изд., 1902. – М.: Статут, 2000. – С.715; Победоносцев К.П. Курс гражданского права: в трех томах. Том 2 / Под ред. В.А. Томсинова. – М.: Зерцало, 2003. – С.20.



Такий перелік покладено в основу нового СК РФ, з тією лише різницею, що в новому СК РФ міститься уточнення щодо того, хто є родичами по нисхідній та висхідній лінії, повнорідними і неповнорідними братами і сестрами, а також вказівка на те, що не допускається шлюб між особами, з яких хоча б одна визнана судом недієздатною внаслідок психічного розладу (ст. 14 СК РФ)<sup>2</sup>.

Як вказувалося вище, СК України не містить єдиного переліку підстав, які є перешкодою для реєстрації шлюбу. Так, ст. 26 СК України встановлює, що у шлюбі між собою не можуть перебувати: особи, які є родичами прямої лінії споріднення; рідні (повнорідні і неповнорідні) брат і сестра, двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця; усиновлювач та усиновлена ним дитина. Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстрований лише в разі скасування усиновлення. Крім цього, за рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним.

Як бачимо, і як було відмічено в науковій літературі, вказаний перелік значно розширив коло осіб, які через родинні та прирівняні до них відносини (відносини, що виникають внаслідок усиновлення) не можуть перебувати у шлюбі між собою<sup>3</sup>.

З точки зору наслідків, які тягнуть за собою зазначені в ст. 26 СК України обставини, то відповідно до ст. 38 СК України вони є підставами для визнання шлюбу недійсним. Крім цього, підставами недійсності шлюбу є порушення вимог, встановлених статтями 22, 24, 25 СК України (відповідно до ст. 38 СК України), а саме: досягнення шлюбного віку (ст. 22 СК України), добровільна згода жінки та чоловіка (ст. 24 СК України), реєстрація шлюбу з недієздатною особою (ст. 24 СК України), одношлюбність (ст. 25 СК України).

Розглянемо кожну з таких перешкод.

Отже, законодавець не повинен допускати укладення шлюбу між особами, які є близькими родичами. По-перше, ст. 26 встановлює, що у шлюбі між собою не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення, хоча й не уточнюється, хто належить до такої лінії, на відміну, наприклад, від СК РФ, де чітко прописана відповідна норма (ст. 14 СК РФ). Невизначеність у вітчизняному законодавстві терміну “пряма лінія спорідненості” може призвести до його неоднозначного розуміння та до судових спорів. Це питання є досить важливим для того, щоб залишити його на вирішення суду і тому, ми вважаємо, воно повинно бути чітко визначене в законодавстві.

Родичами прямої лінії спорідненості є особи, які походять одне від одного – батьки й діти, внуки, дід, баба<sup>4</sup>. Пряма лінія спорідненості може бути висхідною і низхідною. При висхідній лінії лінія спорідненості ведеться від нащадків до предків, а при низхідній – від предків до нащадків<sup>5</sup>.

По-друге, у шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Тут законодавець вважав за необхідне пояснити, хто є повнорідними і неповнорідними родичами. Повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька.

По-третє, у шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця.

<sup>2</sup> Пчелинцева Л.М. Комментарий к Семейному кодексу РФ. – М.: НОРМА, 2002. – С.56-57.

<sup>3</sup> Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За ред. проф. Ю.С.Червоного. – К.: Істина, 2003. – С.55.

<sup>4</sup> Пчелинцева Л.М. Комментарий к Семейному кодексу РФ. – М.: НОРМА, 2002. – С.56.

<sup>5</sup> Там само. – С.56-57.



По-четверте, у шлюбі між собою не можуть перебувати рідна дитина усиновлювача та усиновлена ним дитина, а також діти, усиновлені одним усиновлювачем. Таке можливе лише за рішенням суду.

По-п'яте, у шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина. Це можливе лише в разі скасування усиновлення.

Історичні витоки заборони укладення шлюбу між близькими родичами досліджувалися ще відомими російськими правознавцями дореволюційного періоду. Так, на думку Д.І. Мейєра, історичні причини заборони шлюбів між родичами пов'язані з умовами родового побуту, який переживається скоріше чи повільніше кожним народом. Відомо, що спочатку в родовому побуті існує ворожнеча між окремими родами і тільки коли вони потроху наближуються один до одного, ворожнеча стає меншою або припиняється, між іншим, за допомогою шлюбів між особами, які належать до різних родів<sup>6</sup>. А Г.Ф. Шершеневич припускає, що можливо в основі заборони шлюбів між родичами лежить бажання вигнати статевий потяг в колі осіб, які завдяки родству живуть разом, і тим самим не допустити розпусту в сім'ї. Є очевидним, що коло осіб, які підпадають під такий попереджувальний захід, буде більшим або меншим, дивлячись, який склад має сім'я в даний історичний момент<sup>7</sup>.

Правильність таких думок є сумнівною. Причина заборони укладати шлюб між близькими родичами видається значно простішою, як вказувалося в літературі<sup>8</sup>. З найдавніших часів люди звернули увагу на те, що від шлюбів з близькими родичами часто з'являються нащадки, які страждають фізичними і психічними хворобами. Як зазначає Л.М. Пчелінцева, заборона шлюбів між близькими родичами продиктована медико-біологічними і морально-етичними міркуваннями, пов'язаними як з піклуванням про здорових нащадків подружжя (оскільки ризик народження дітей з тяжкими захворюваннями в результаті подібних шлюбів є дуже значним), так і з природним несприйняттям цивілізованим сучасним суспільством кровозмішання<sup>9</sup>. Така заборона покликана створити умови для появи в сім'ї здорових нащадків. Позитивною тут є позиція законодавця, який дещо розширив коло осіб, пов'язаних близькою спорідненістю, вказавши, що у шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця.

Законодавства різних Європейських країн по-різному підходять до визначення підстав, які можуть бути перешкодою для укладення шлюбу. Такі підстави заборони укладати шлюб, як: досягнення повноліття особами, які бажають укласти шлюб; одношлюбність; належність до однієї статі; наявність спорідненості - є загальними для європейського законодавства. Однак ступінь близькості спорідненості як перешкода для шлюбу є різною.

Так, Цивільний кодекс Латвійської республіки в ст.35 встановлює заборону укладати шлюб між родичами по прямій лінії, між рідними братами і сестрами і зведеними братами і сестрами<sup>10</sup>.

<sup>6</sup> Мейер Д.И. Русское гражданское право (в 2 ч.). По исправленному и дополненному 8-му изд., 1902. – М.: Статут, 2000. – С.721-722.

<sup>7</sup> Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.). – М.: Спарк, 1995. – С.414.

<sup>8</sup> Гопанчук В.С. Шлюб // Сімейне право України / За ред.О.В.Дзери. – К.: Вентурі, 1997. - С.54-55; Минченко Р.Н. Брак // Гражданское и семейное право. – Харьков: Одиссей, 1999. - С.492.

<sup>9</sup> Пчелінцева Л.М. Комментарий к Семейному кодексу РФ. – М.: НОРМА, 2002. – С.58.

<sup>10</sup> Гражданский кодекс Латвийской Республики, принят 23.01.1937 г., введен в действие с 1992 г. / Отв. ред. Лившиц Н.Э. – СПб.: Пресс, 2001. – 830 с.



В Грузії заборонено укладати шлюби між родичами по прямій висхідній та низхідній лінії, повнорідними і неповнорідними сестрами і братами, причому це правило діє і в тому разі, коли родинні відносини припинені внаслідок усиновлення (ст. 1120 ЦК Грузії)<sup>11</sup>.

Відповідно до Закону Республіки Казахстан “Про шлюб і сім’ю”<sup>12</sup> укладення шлюбу не допускається між прямими родичами по висхідній і нисхідній лінії (батьками і дітьми, дідом, бабою і онуками), повнорідними і неповнорідними братами і сестрами, які мають спільних батька або матір.

В Болгарії забороняються шлюби між родичами до четвертого ступеня спорідненості<sup>13</sup>.

За сімейним законодавством Франції забороняються шлюби між родичами по прямій висхідній і низхідній лінії, а також між братами і сестрами, дядьком і племінницею, тіткою і племінником. Для двоюрідних братів і сестер немає заборони на вступ до шлюбу<sup>14</sup>.

В Україні шлюб, укладений між визначеними Сімейним кодексом близькими родичами, може бути визнаний недійсним за рішенням суду.

Оскільки в СК України не передбачаються інші перешкоди для укладення шлюбу по лінії кровного споріднення, то можливими є шлюби по боковій лінії спорідненості між троюрідними братами і сестрами, між двоюрідними та троюрідними дядьком і племінницею, тіткою і племінником. Хоча такі шлюби нечасто зустрічаються в житті, але вони існують і їм необхідно давати як правову, так і моральну оцінку. На нашу думку, шлюби між такими особами не можна реєструвати, оскільки ступінь спорідненості є тут надто близьким і великим є ризик народження дітей з тяжкими захворюванням.

Не допускаються шлюби між усиновлювачами і усиновленими. Заборона на шлюб між усиновлювачем і усиновленим пояснюється, на нашу думку, тим, що сутність усиновлення полягає в створенні відносин батьківства, що й закріплено в ст. 207 СК України: усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім’ю особи на правах дочки чи сина. Проводиться усиновлення в інтересах дитини для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Отже, укладення шлюбу між усиновленим і усиновлювачем не буде відповідати ні меті усиновлення, ні визначеним моральним принципам суспільства. Однак законодавець зробив застереження, що шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано в разі скасування усиновлення.

В зарубіжних країнах питання заборони шлюбу між усиновлювачем і усиновленим вирішується по-різному. В законодавствах одних країн відносини усиновлення є перешкодою, а в інших – не є перешкодою для укладення шлюбу. В деяких країнах ця перешкода, як і в Україні, може бути усунута з припиненням правовідносин усиновлення відповідно до рішення компетентного органу. Таке положення встановлено, наприклад, в ЦК Латвійської республіки (ст. 37). Закон Республіки Казахстан “Про шлюб та сім’ю” та СК Болгарії такого застереження не містять. СК Болгарії встановлює, що заборонено укладати шлюб не лише між усиновлювачами і усиновленими, а також між особами, які в результаті усиновлення опинилися у відносинах, аналогічних відносинам родичів. В Грузії припинення відносин усиновлення не впливає на заборону укладення шлюбу між усиновленим і усиновлювачем. Проте ЦК Грузії встановлює положення, відповідно до якого правовий зв’язок між родичами по прямій висхідній та низхідній лінії, повнорідними і неповнорідними сестрами і братами, між усиновлювачем і

<sup>11</sup> Гражданский кодекс Грузии, принят 26.06.1997 г. / Отв. ред. Бигвава З.К. – СПб.: Пресс, 2002. – 750.

<sup>12</sup> Закон Республіки Казахстан “Про шлюб і сім’ю” від 17.12.1998 р. - Internet: <http://icpo.at.tut.by/famru.html>.

<sup>13</sup> СК Болгарії от 28.05.1985 г. - Internet: <http://icpo.at.tut.by/famru.html>.

<sup>14</sup> Цивільний кодекс Франції. - Internet: <http://icpo.at.tut.by/famru.html>.



усиновленим не припиняється й після усиновлення будь-якого з вищевказаних осіб, і тому шлюби між такими особами заборонені навіть якщо родинні відносини між такими особами припинені внаслідок усиновлення.

Норми СК України, порушення яких визнається відповідно до ст.38 підставами для визнання недійсності шлюбу, а саме: досягнення шлюбного віку (ст.22 СК України), добровільна згода жінки та чоловіка (ст. 24 СК України), реєстрація шлюбу з недієздатною особою (ст. 24 СК України), одношлюбність(ст. 25 СК України), за своїм характером є не заборонними нормами, а зобов'язуючими.

Так, СК України, на відміну від КпШС України відніс норму про те, що не допускається укладення шлюбу між особами, з яких хоча б одна перебуває в іншому шлюбі (ст.17 КпШС), не до заборонних норм, а до зобов'язуючих: жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі і мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу (ст. 25 СК). Відповідно до ст. 39 СК України, шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі, є недійсним. Повторний шлюб стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу шляхом анулювання актового запису про це. На нашу думку, для попередження спорів про визнання шлюбів недійсними, доцільніше все-таки віднести таке положення до перешкод для укладення шлюбу, як це зроблено в деяких зарубіжних країнах (наприклад, в Грузії, Казахстані, Латвії, Болгарії).

За українським законодавством (як чинним на сьогодні КпШС, так і СК України) може бути визнаний недійсним за рішенням суду шлюб, укладений з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано судом права на шлюб. Шлюбний же вік цими Кодексами встановлюється для жінок у сімнадцять, а для чоловіка – у вісімнадцять років. Відповідно до п. 2 ст. 23 СК України суд може надати таке право особі, яка досягла 14 років, якщо це буде відповідати інтересам цієї особи. А відповідно до ст. 16 КпШС України у виняткових випадках шлюбний вік може бути знижений за рішенням державних адміністрацій районів, районів міст Києва і Севастополя, виконавчих комітетів міських і районних у містах Рад народних депутатів.

Законодавче визначення шлюбного віку і його дотримання теж є різним в різних країнах. На прикладі законодавства таких країн, як РФ, Грузія, Латвія, Болгарія, Казахстан бачимо, що шлюбний вік в цих країнах встановлюється у 18 років, проте виключення, крім зниження шлюбного віку до 16-років, є дещо відмінними. Так, в РФ порядок і умови, за яких вступ в шлюб як виняток з урахуванням особливих обставин може бути дозволений до досягнення 16 років, може бути встановлений законами суб'єктів Федерації. В Грузії у виключних випадках укладення шлюбу допускається з 16 річного віку за попередньою письмовою згодою батьків або інших законних представників, а у випадку їх відмови в цьому, на підставі заявлення осіб, які бажають укласти шлюб, дозвіл на укладення шлюбу може бути виданий судом. Цікавим щодо такого положення є той факт, що відповідно до Зводу Законів Російської Імперії заборонено було укладати шлюб особам чоловічої статі раніше 18-ти років, а жіночого – 16-ти років. Але природним жителям Закавказзя дозволялося укладати шлюб з досягненням нареченим 15-ти років, а нареченою – 13-ти років<sup>15</sup>.

В Латвійській Республіці, якщо батьки або опікуни без поважної причини відмовляються дати дозвіл укласти шлюб з 16-ти років, такий дозвіл може бути дано сирітським судом за місцем проживання батьків або призначення опікунів (ст.33 ЦК Латвійської Республіки).

<sup>15</sup> Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Томъ X, часть 1. Сводъ Законовъ Гражданскихъ. Изданіе 1914 года. – Петроградъ: Государственная типографія, 1914. – С.10.



В Казахстані шлюб між особами, які не досягли шлюбного віку, дозволяється тільки за наявності згоди батьків або опікунів, а також осіб, які укладають шлюб (ст.10 Закону Республіки Казахстан “Про шлюб та сім’ю”).

На нашу думку, все ж таки передувати зверненню за дозволом на шлюб особи, яка не досягла шлюбного віку, до суду, має звернення такої особи за дозволом до батьків (опікунів), а у разі, якщо така згода не буде надана останніми, то це питання має вирішувати суд, що й має бути закріплене в СК України.

Однаковою умовою для укладення шлюбу в країнах, законодавство яких ми досліджуємо, є обов’язковість взаємної згоди чоловіка і жінки, які укладають шлюб. Україна не є виключенням. Так, ст. 24 СК України встановлює, що примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Шлюб, який був зареєстрований без вільної згоди жінки або чоловіка, відповідно до ч. 1 ст. 40 СК України, визнається недійсним за рішенням суду. Не може бути визнаний недійсним шлюб, якщо на момент розгляду справи судом відпали обставини, які засвідчували відсутність згоди особи на шлюб або її небажання створити сім’ю (ч. 3 ст. 40 СК України).

Недійсними визнаються шлюби з дефектами волі. Так, згода особи не вважається вільною, зокрема тоді, коли в момент реєстрації шлюбу вона страждала тяжким психічним розладом, перебувала у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп’яніння, в результаті чого не усвідомлювала сповна значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, або якщо шлюб було зареєстровано в результаті фізичного чи психічного насильства (абз. 2 ч. 1 ст. 40 СК України). І тому реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, визнається недійсним.

Визнана судом недієздатність особи внаслідок душевної хвороби або недоумства в КпШС України (ч. 4 ст. 17), як і ЦК Грузії (п. “д” ст. 1122), і ГК Латвійської Республіки (ст. 34), і СК Болгарії (п. 2 ст. 13), і Законі Республіки Казахстан “Про шлюб і сім’ю” (п. 4 ст. 11), є перешкодою для укладення шлюбу

В науковій літературі вказувалося, що умовами укладення шлюбу є обставини, необхідні для державної реєстрації укладення шлюбу і для визнання шлюбу дійсним, тобто такими, які мають правову силу<sup>16</sup>. Досліджені вище норми законодавства України фактично є перешкодами для укладення шлюбу, про що зазначається навіть в Науково-практичному коментарі до СК України<sup>17</sup>. Проте з викладу норм статей 22-26 і 30 цього не видно. Так, відповідно до ст. 38 СК України порушення вимог статей 22, 24-26 визнається підставою визнання шлюбу недійсним, проте аж ніяк не перешкодою для його укладення, тобто реєструвати шлюб з порушенням законодавства особи можуть, а перебувати у шлюбі – ні. Право ж на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним мають дружина або чоловік, інші особи, права яких порушені у зв’язку з реєстрацією цього шлюбу, батьки, опікун, піклувальник дитини, опікун недієздатної особи, прокурор, орган опіки та піклування, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена (ст. 42 СК України). З цього випливає, що якщо ніхто з зазначених осіб не звернеться із заявою про визнання шлюбу, укладеного з порушенням законодавства, недійсним, то шлюб буде існувати, а разом з ним будуть існувати, зокрема, кровозмішання і, як наслідок, - хворі нащадки, тобто

<sup>16</sup> Пчелинцева Л.М. Комментарий к Семейному кодексу РФ. – М.: НОРМА, 2002. – С.51.

<sup>17</sup> Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За ред. проф. Ю.С.Червоного. – К.: Істина, 2003. – С. 52.



вищезазначені умови не є перешкодами для укладення шлюбу.

Підводячи підсумки викладеному, слід зауважити, що суперечливість законодавства в сфері сімейного права може призвести не тільки до небажаних судових спорів, а й до людських трагедій. Сімейний кодекс має дуже широкий спектр дії. Впродовж свого життя люди можуть ніколи не звертатися до законодавства в сфері регулювання, наприклад, підприємницьких відносин, оскільки не мають наміру займатися підприємництвом, ніколи можуть не звертатися до вивчення Кримінального кодексу, проте норми Сімейного кодексу “вплетені” в життя кожної людини (оскільки кожна особа є або була дитиною, батьком або матір’ю, подружжям). І тому, на нашу думку, Сімейний кодекс України повинен чітко встановлювати перелік підстав, які є перешкодами для реєстрації шлюбу. В зв’язку з цим пропонуємо доповнити Главу 4 “Державна реєстрація шлюбу” СК України статтею “Умови, які є перешкодами до реєстрації шлюбу” такого змісту:

“Перешкодами до реєстрації шлюбу є:

- перебування хоча б однієї особи в іншому зареєстрованому шлюбі;
- недосягнення особою шлюбного віку і відсутність згоди на шлюб батьків (опікунів) або суду;
- наявність між особами кривого споріднення по прямій і боковій лінії;
- відсутність вільної згоди на укладення шлюбу чоловіка або жінки;
- визнання хоча б однієї з осіб судом недієздатною внаслідок душевної хвороби або недоумства”.

Як бачимо, запропонована нами стаття містить в собі положення ст. 26 “Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою” Глави 3. “Загальні положення” СК України. На нашу думку, вона повинна бути виключена з Кодексу, оскільки не має сенсу дублювати перелік обставин, які є перешкодою до реєстрації шлюбу в переліці обставин, за яких особи не можуть перебувати у шлюбі.

Насамкінець зауважимо, що законодавче регулювання відносин в сфері сімейного права є ще досить недосконалим. Дослідження, зокрема, потребують норми СК України щодо регулювання укладення та розірвання шлюбу.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою цивільно-правових дисциплін  
Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова  
(протокол № 3 від 17 жовтня 2003 р.)*

